

GRAMÀTICA BREU DEL VOLAPUK

per Arie de Jong

1. LAFAB ♦ ALBAFET

Aa, Ää, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Jj, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Öö, Pp, Rr, Ss, Tt, Uu, Üü, Vv, Xx, Yy, Zz

a = [ɑ] com la *a* de *pas*, **ä** = [æ] com el so especialment obert de la *e* oberta en alguns parlars mallorquins i valencians (p. ex. «mel»), **e** = [e] com la *e* de *pes*, **i** = [i] com la *i* de *pis*, **o** = [o] com la *o* de *tot*, **ö** = [ø] com *eu* en el francès *peu*, **u** = [u] com la *u* de *puc*, **ü** = [y] com la *u* de l'occità *luna* (Alguns parlants eleven la **ä** a [ɛ], com la *e* de *ciència*, però [æ] i [e] són més distintes entre si que [ɛ] i [e].)

c = [tʃ] com *tx* a *fletxa*, **g** = [g] com la *g* de *gat*, **h** = [h] com la *h* de *Hamlet*, **j** = [j] com *x* a *caixa*, **r** = [r] com la *r* de *cara*, **s** = [s] com com la *s* de *sóc*, **v** = [v] com la *v* de *vi* als parlars no betacistes, **x** = [ks] com la *x* de *fix*, **y** = [j] com la *i* de *iogurt*, **z** = [ts] com *ts* a *tse-tse*. (Alguns parlants sonoritzen la *c* de *tx* a [dʒ], com *tg* en *metge*, la *j* de *x* a [ʒ], com la *g* de *geni*, la *z* de *ts* a [dz], com *tz* en *dotze*, i la *x* de *ks* a [gz], com la *x* d'examen, però es tracta de sonoritzacions al·lofòniques i no tenen importància.)

La resta de lletres es pronuncien com en català.

Cada lletra té una pronúncia única. No hi ha diftongs ni triftongs (sons dobles o triples); cada vocal es pronuncia per separat, p. ex. **rein** «pluja» = **re-ïn**. L'accent recau sempre a l'última síl·laba.

2. SUBSATS ♦ SUBSTANTIU

2. 1. Deklin ♦ Declinació

	Balnum ♦ Singular		Plunum ♦ Plural	
Nom.	fat	el pare	fats	els pares
Gen.	fata	del pare	fatas	dels pares
Dat.	fate	al pare	fates	als pares
Ac.	fati	el pare	fatis	el pare
Voc.	o fat!	pare!	o fats!	pares!

2. 2. Els mots que fan referència de manera inequívoca a éssers masculins són masculins, i els que fan referència de manera inequívoca a éssers femenins són femenins. La resta de mots són neutres.

man, «home», **fat** «pare», **tor** «toro» són masculins.

vom «dona», **mot** «mare», **kun** «vaca» són femenins.

men «persona», **flen** «amic», **cil** «infant», **jevod** «cavall», **bub** «cap [de bestiar]», **gok** «pollastre», **bübül** «vedell», **buk** «llibre», **tab** «taula» són neutres.

2. 3. Els mots neutres que fan referència a éssers *vius* esdevenen masculins mitjançant el prefix **hi-**, i esdevenen femenins mitjançant el prefix **ji-**. **Flen** = «amic» (genèric), **hiflen** «amic», **jiflen** «amiga»; **dog** = «gos», **hidog** «gos», **jidog**, «gossa».

2. 4. Diminutius (smalükamavöds): **flor** «flor», **floril** «floreta»; **dom** «casa», **domil** «casetta».

3. LARTIG ♦ ARTICLE

L'article **el** (neutre), **hiel** (masculí), **jiel** (femení) només es fa servir davant de préstecs no assimilats (normalment noms personals i noms de lloc).

Nom.	(el) Friedrich	Friedrich
Gen.	ela Friedrich	de Friedrich
Dat.	ele Friedrich	a Friedrich
Ac.	eli Friedrich	Friedrich
Voc.	o (el) Friedrich!	Friedrich

4. LADYEKS ♦ ADJECTIUS

L'adjectiu sempre acaba en **-ik**. **Gud** «bondat», **gudik** «bo»; **gret** «grandesa», **gretik** «gran, gros».

Els adjectius romanen invariables després del substantiu que modifiquen. Si apareixen abans del substantiu, es declinen per cas i per nombre. **Buk jönik** «un llibre bonic», **bukas jönik**, **jönikas bukas** «dels llibres bonics».

Un adjectiu precedit per dos o més substantius que comparteixen el mateix atribut es declina per cas i per nombre: **buk e pened jöniks** «un llibre bonic i una carta bonica»; **älogof penedi e buki jönikis** «va veure una bonica carta i un bonic llibre».

Els graus de comparació (leigodam gramatik) es formen amb **-um** i **-ün**.

Fümafom	Pluamafom	Muamafom
Positiu	Comparatiu	Superlatiu
yunik «jove»	yunikum «més jove»	yunikün «el més jove»
smalik «petit»	smalikum «més petit»	smalikün «el més petit»
badik «dolent»	badikum «pitjor»	badikün «el pitjor»

5. LADVÄRBS ♦ ADVERBIS

5. 1 Formes originals: **ai** «sempre, contínuament»; **anu** «en aquest moment, ara»; **ba** «potser»; **ebo** «just»; **enu** «fa poc»; **ga** «certament, en efecte»; **go** «molt, enormement»; **i** (abans de vocal, **id**) «també»; **igo** «fins i tot»; **igo no** «ni tan sols»; **is** «aquí»; **jünu** «fins ara»; **kö** «on (relatiu)»; **kü** «quan (relatiu)»; **lio** «com (interrogatiu)»; **mu** «extremadament, summament»; **neai** «mai»; **no** «no»; **nog** «encara»; **nu** «ara»; **plu** «més»; **te** «només»; **ti** «quasi»; **tu** «massa»; **us** «allà»; **vio** «com (relatiu)»; **ya** «ja»; **ye** «tanmateix»; **zu** «a més a més». Alguns adverbis es deriven afegint **-na** (v. 6.5 més endavant): **alna** «cada vegada»; **ömna** «de vegades».

5. 2 Formes derivades. Es poden formar adverbis afegint **-o** (i en alguns casos **-ao** i **-io**) a altres mots (substantius, adjectius, etc.).

delo «de dia»; **ädelo** «ahir»; **adelo** «avui»; **odelo** «demà»; **neito** «de nit»; **äneito** «a la nit d'ahir»; **aneito** «aquesta nit»; **oneito** «demà a la nit»; **deto** «a la dreta»; **detao** «de la dreta»; **detio** «a la dreta (direcció)»; **gudiko** «bé, ben»; **gudikumo** «millor»; **gudiküno** «òptimament»; **jöniko** «bellament»; **jönikumo** «més bellament»; **jöniküno** «bellíssimament»; **löpo** «dalt»; **sevabo** «és a dir, o sia»; **suno** «aviat»; **täno** «llavors».

6. NUMAVÖDS ♦ NUMERALS

6. 1. Cardinals (numavöds voik).

0 **ser** «zero», 1 **bal** «u», 2 **tel** «dos», 3 **kil** «tres», 4 **fol** «quatre», 5 **lul** «cinc», 6 **mäl** «sis», 7 **vel** «set», 8 **jöl** «vuit», 9 **zül** «nou», 10 **deg** «deu»; 11 **degbal** «onze», 12 **degtel** «dotze», 13 **degkil** «tretze», 14 **degfol** «catorze», 15 **deglul** «quinze», 16 **degmäl** «setze», 17 **degvel** «disset», 18 **degjöl** «divuit», 19 **degzül** «dinou», 20 **teldeg** «vint»; 21 **teldegbal** «vint-i-u»; 30 **kildeg** «trenta»; 32 **kildegte** «trenta-dos»; 40 **foldeg** «quaranta»; 43 **foldegkil** «quarantatres»; 50 **luldeg** «cinquanta»; 54 **luldegfol** «cinquanta-quatre»; 60 **mäldeg** «seixanta»; 65 **mäldeglul** «seixanta-cinc»; 70 **veldeg** «setanta»; 76 **veldegmäl** «setanta-sis»; 80 **jöldeg** «vuitanta»; 87 **jöldegvel** «vuitanta-set»; 90 **züldeg** «noranta»; 98 **züldegjöl** «noranta-vuit».

100 **deg** «deu», 100 **tum** «cent»; 1,000 **mil** «mil»; 10,000 **degmil** «deu mil»; 100,000 **tummil** «cent mil»; 1,000,000 **balion** «un milió».

9,135,248 **zülbalion baltumkildegulmil teltumfoldegjöl**.

Els numerals van darrere dels substantius que qualifiquen i no se solen declinar: **bim bal** «un arbre»; **böds degtel** «dotze ocells».

6. 2. Fraccions decimals (fraks degdilik).

dim «una dècima»; 0.01 **zim** «una centèsima»; 0.001 **mim** «una mil·lèsima»; 0.0001 **dim-mim** «una deumil·lèsima»; 0.00001 **zimmim** «una centmil·lèsima»; 0.000001 **balyim** «una milionèsima».

6. 3. Fraccions (fraks).

$\frac{2}{3}$ **kildils tel** «dos terços»; $\frac{1}{5}$ **luldil bal** «un cinquè»; $\frac{3}{10}$ o 0.3 **degdils kil** o **kildim** «tres dècimes».

6. 4. Ordinals (numavöds sökaleodik).

balid «primer»; **telid** «segon»; **kilid** «tercer»; **degid** «desè»; **jöldegfolid** «vuitanta-quatre».

balido «en primer lloc»; **telido** «en segon lloc»; **kilido** «en tercer lloc»; **degido** «en desè lloc».

6. 5. Numerals repetitius (numavöds naedik).

balna «una vegada»; **telna** «dues vegades»; **kilna** «tres vegades»; **degna** «deu vegades»; **jöldegfolna** «vuitanta-quatre vegades».

balnaik «únic»; **folnaik** «quatre vegades».

balidnaed «primera vegada»; **folidnaed** «quarta vegada».

balidnaedo «per primera vegada»; **folidnaedo** «per quarta vegada».

6. 6. Numerals distributius (dilädanums)

a bal «d'un en un, un per un»; **a jöl** «de vuit en vuit, en conjunts de vuit»; **a telid** «cada dos (persona, objecte)»; **a jölid** «cada vuit».

telik «doble»; **kilik** «triple»; **folik** «quàdruple»; **mälik** «sèxtuple».

telön «doblar»; **kilön** «triplicar».

7. PÖNOPS ♦ PRONOMS

7. 1. Pronoms personals (pönops pösodik).

Balnum ♦ Singular		Plunum ♦ Plural	
ob	jo	obs	nosaltres
ol	tu	ols	vosaltres
or	vós, vostè	ors	vós, vostès
om	ell	oms	ells
of	ella	ofs	elles
on	- (neutre)	ons	ells (neutre o mixt)
oy	hom		
os	- (impersonal: reinos «plou»)		
ok	si (reflexiu)	oks	si
od	l'un a l'altre (recíproc)	ods	l'un a l'altre

Els pronoms es declinen com els substantius: **ob, oba, obi; obs, obas, obes, obis**. De Jong tenia pensat que **ol/ols** fos familiar (català *tu*, alemany *du*, francès *tu*) i **or/ors** de cortesia (català *vostè*, alemany *Sie*, francès *vous*), però en l'ús modern **or/ors** només s'utilitza com a honorífic, per exemple en narracions en les quals cal dirigir-se a la reialesa. De Jong també va idear els pronoms **og** «tu o jo» i **ogs** «nosaltres (incloent-hi tu)», però no sembla que s'hagin usat mai.

7. 2. Pronoms possessius (pönops dalabik).

Es formen a partir dels pronoms personals mitjançant el sufix **-ik**: **obik** «el meu»; **olik** «el teu»; **orik** «el vostre (honorífic sing.)»; **omik** «el seu (masc. sing.)»; **ofik** «el seu (fem. sing.)»; **onik** «el seu (neutre o mixt sing.)»; **oyik** «el seu (impersonal)»; **okik** «el seu (reflexiu sing.)»; **obsik** «el nostre»; **olsik** «el vostre»; **orsik** «el vostre (honorífic plur.)»; **omsik** «el seu, llur (masc. plur.)»; **ofsik** «el seu, llur (fem. plur.)»; **onsik** «el seu, llur (neutre o mixt plur.)»; **oksik** «el seu (reflexiu plur.)».

En lloc de les formes amb **-ik**, es pot fer servir el genitiu del pronom personal en **-a**: **buk obik** o **buk oba** «el meu llibre».

7. 3. Pronoms demostratius (pönops jonik).

at «aquest», **hiat** «aquest (masc.)», **jiat** «aquesta»; **ebo at** «exactament aquest»; **atos** «això (val. açò)» és substantiu neutre.

et «aquell», **hiet** «aquell (masc.)», **jiet** «aquella»; **ebo et** «exactament aquella»; **etos** «això» és substantiu neutre.

ot «el mateix»; **it** «mateix»; **ut** «qualsevol».

7. 4. Pronoms interrogatius (pönops säkik).

	Comú	Masculí	Femení	Neutre
qui?	kin?	kim?	kif?	kis? (què?)
què?	kinik?	kimik?	kifik?	kisik?
quin nombre?	kinid?	kimid?	kifid?	(kisid?)

Els pronoms interrogatius es declinen com els substantius: **kim, kima, kime, kimi**.

Com a adjectius: **man kimik** «quin home»; **kim manas** «quin home (quin d'ells)»; **vom kifik** «quina dona».

7. 5. Pronoms exclamatius (pönops vokädik).

	Comú	Masculí	Femení	Neutre
quin!	kion!	kiom!	kiof!	kios!

Man kiom! «Quin home!» **Blümal kion!** «Quina enteresa!» **Kios äbinon benosüpot prob!** «Quina va ser la meva sorpresa!»

7. 6. Pronoms relatius (pönops tefik)

	Comú	Masculí	Femení	Neutre
que	kel	hikel	jikel	kelos

Com a adjectiu: **kelik** «el qual». Quan s'inclou l'antecedent: **ut, kel** «el que»; **hiut, kel** «l'home que»; **jiut, kel** «la dona que»; **utos, kel** «allò que»; **kelos** «que». De persona: **utan, hiutan, jiutan, kel**.

7. 7. Pronoms indefinits (pönops nefümik).

ek «algú»	ans, anik «alguns»
nek «ningú»	al «tot»
bos «alguna cosa, quelcom»	alik «cada»
nos «res, no res»	alan «tothom»
som «tal cosa»	öm, öman, ömik «més d'un»
somik «tal»	
soman «tal persona»	

Ans, al, öm són paraules independents, **anik, alik, ömik** són formes adjectivals.

8. VÄRBS ♦ VERBS

Konyug * Conjugació

8. 1. Indicatiu (jenöfastad):

8. 1. 1. Veu activa ♦ Dunalefom

8. 1. 1. 1. Mode indicatiu ♦ Fümabidir

8. 1. 1. 1. 1. Present (presenatim nefinik).

Els verbs es conjuguen afegint com a sufix el pronom personal al tema del verb. El tema de **löfön** «estimar» és **löf**.

Balnum ♦ Singular

löfob	jo estimo
löfol	tu estimes
löfor	vós estimeu (honorífic)
löfom	ell estima (masculí)
löfof	ella estima (femení)
löfon	estima
löfoy	s'estima

Plunum ♦ Plural

löfobs	nosaltres estimem
löfols	estimeu
löfors	vós estimeu (honorífic)
löfoms	ells estimen (masculí)
löfofs	elles estimen (femení)
löfons	estimen

löfoms okis s'estimen (a si mateixos)
löfoms odis s'estimen (els uns als altres)

reinos plou

Temps verbals (timaforms).

Tots els temps verbals es formen mitjançant prefixos (el prefix **a-** del present no es fa servir en la veu activa).

8. 1. 1. 1. 2. Passat (pasetatim nefinik).

älöfob	jo estimava	älöfobs	nosaltres estimàvem
älöfol	tu estimaves	älöfols	vosaltres estimàveu
älöfom	ell estimava	älöfoms	ells estimaven

8. 1. 1. 1. 3. Present perfet (presenatim finik).

elöfob	jo he estimat	elöfobs	nosaltres hem estimat
elöfol	tu has estimat	elöfols	vosaltres heu estimat
elöfom	ell ha estimat	elöfoms	ells han estimat

8. 1. 1. 1. 4. Passat perfet (pasetatim finik).

ilöfob	jo havia estimat	ilöfobs	nosaltres havíem estimat
ilöfol	tu havies estimat	ilöfols	vosaltres havíeu estimat
ilöfom	ell havia estimat	ilöfoms	ells havien estimat

8. 1. 1. 1. 5. Futur (fütüratim nefinik).

olöfob	jo estimaré	olöfobs	nosaltres estimarem
olöfol	tu estimaràs	olöfols	vosaltres estimareu
olöfom	ell estimarà	olöfoms	ells estimaran

8. 1. 1. 1. 6. Futur perfet (fütüratim finik).

ulöfob	jo hauré estimat	ulöfobs	nosaltres haurem estimat
ulöfol	tu hauràs estimat	ulöfols	vosaltres haureu estimat
ulöfom	ell haurà estimat	ulöfoms	ells hauran estimat

8. 1. 1. 1. 7. Futur del passat (pasetofütüratim nefinik).

ölöfob	jo estimaria	ölöfobs	nosaltres estimaríem
ölöfol	tu estimaries	ölöfols	vosaltres estimaríeu
ölöfom	ell estimaria	ölöfoms	ells estimarien

8. 1. 1. 1. 8. Futur perfet del passat (pasetofütüratim finik).

ülöfob	jo hauria estimat	ülöfobs	nosaltres hauríem estimat
ülöfol	tu hauries estimat	ülöfols	vosaltres hauríeu estimat
ülöfom	ell hauria estimat	ülöfoms	ells haurien estimat

8. 1. 1. 2. Mode optatiu (vipabidir).

löfobös!		löfobsös!	estimeu!
löfolös!	estimeu!	löfolsös!	estimeu!

löfomös! que (ell) estimi! **löfomsös!** que (ells) estimin!

8. 1. 1. 3. Mode imperatiu (büdabidir).

löfoböd! **löfobsöd!** estimem!
löfolöd! estima! **löfolsöd!** estimeu!
löfomöd! que (ell) estime! **löfomsöd!** que (ells) estimin!

8. 1. 1. 4. Mode condicional (stipabidir).

löfoböv jo estimaria **löfobsöv** nosaltres estimariem
löfolöv tu estimaries **löfolsöv** vosaltres estimariem
elöfoböv jo hauria estimat **elöfobsöv** nosaltres haurièm estimat
elöfolöv tu hauries estimat **elöfolsöv** vosaltres haurièm estimat

8. 1. 1. 5. Mode infinitiu (nenfümbidir).

löfön estimar **elöfön** haver estimat

8. 1. 1. 6. Participis (partisips).

löföl que estima **elöföl** que ha estimat
älöföl que va estimar **olöföl** que estimarà

8.1.2. Veu passiva ♦ Sufalefom
8.1.2.1. Mode indicatiu ♦ Fümabidir

8. 1. 2. 1. 1. Present (presenatim nefinik).

La veu passiva es forma a partir de la veu activa afegint com a prefix la lletra **p-** (en present i infinitiu **pa-**).

palöfob jo sóc estimat **palöfobs** nosaltres som estimats

8. 1. 2. 1. 2. Passat (pasetatim nefinik).

pälöfob jo era estimat **pälöfobs** nosaltres érem estimats

8. 1. 2. 1. 3. Present perfet (pasenatim finik).

pelöfob jo he estat estimat **pelöfobs** nosaltres hem estat estimats

8. 1. 2. 1. 4. Passat perfet (pasetatim finik).

pilöfob jo havia estat estimat **pilöfobs** nosaltres havièm estat estimats

8. 1. 2. 1. 5. Futur (fütüratim nefinik).

polöfob jo seré estimat **polöfobs** nosaltres serem estimats

8. 1. 2. 2. Mode optatiu (vipabidir).

palöfobös! — **palöfobsös!** siguem estimats!
palöfolös! sigueu estimat! **palöfolsös!** sigueu estimats!

palöfomös! sigui estimat!

palöfomsös! siguin estimats!

8. 1. 2. 3. Mode imperatiu (büdabidir).

palöfoböd! —

palöfolöd! sigues estimat!

palöfomöd! sigui estimat!

palöfobsöd! siguem estimats!

palöfolsöd! sigues estimat!

palöfomsöd! siguin estimats!

8. 1. 2. 4. Mode condicional (stipabidir).

palöfoböv jo fos estimat

palöfolöv tu fossis estimat

palöfobsöv nosaltres fóssim estimats

palöfolsöv vosaltres fóssiü estimats

pelöfoböv jo hagués estat estimat

pelöfolöv tu haguessis estat estimat

pelöfobsöv nosaltres haguéssim estat estimats

pelöfolsöv vosaltres haguéssiü estat estimats

8. 1. 2. 5. Mode infinitiu (nenfümbidir).

palöfön ésser estimat

pelöfön haver estat estimat

8. 1. 2. 6. Participis (partisips).

palöföl que és estimat

pelöföl (que ha estat) estimat

8. 2. Interrogatiu (säkastad).

Les preguntes s'indiquen afegint com a sufix un guió i la partícula **-li** al verb o, si el verb no apareix expressat, a la paraula més important.

Ovokobs-li? «Cridem?»

Bukil at duton-li lü ol? Sio-li u no-li? «Aquest llibret et pertany a tu? Sí o no?»

Löfob-li? «Jo estimo?» **Älöfol-li?** «Tu estimaves?»

8. 3. Subjuntiu (mögastad).

En volapuk, el verb només es col·loca en subjuntiu si es vol suggerir una possibilitat o dubte, per evitar equivocacions.

El subjuntiu es forma afegint un guió i la partícula **-la** al final del verb.

No sevob, va okömom-la «No sé si vindrà» (ho dubto)

9. PRÄPODS ♦ PREPOSICIONS

9. 1. Formes originals: **a** «a raó de» (**a tel** «de dos en dos»); **ad** «per (finalitat)»; **as, äs** «com»; **bai** «segons, d'acord amb»; **bevü** «entre, inter-»; **bü** «abans»; **da** «a través»; **de** «de, des de»; **dis** «sota»; **dö** «sobre, quant a»; **dü** «durant»; **fa** «per (persona)»; **fo** «davant»; **gü** «contràriament a»; **in** «en (lloc, referent a superfície o volum imprecisos)»; **ini** «en (amb indicació de moviment, lloc o metafòricament)»; **jü** «fins (amb exactitud)»; **ko** «amb»; **lä** «al costat de»; **len** «a, en»; **love** «a l'altra banda de»; **lü** «a (amb abast)»; **ma** «segons, d'acord amb»; **me** «mitjançant»; **nen** «sense»; **pla** «en lloc de»; **po** «darrere»; **pos** «després de»; **pö** «a, en»; **pro** «per (favor)»; **sa** «juntament amb»; **se** «de (origen, procedència)»; **sis** «des de»; **su** «damunt (tocant), sobre»; **sus** «per damunt (sense contacte), sobre»; **ta** «contra»; **to**

«malgrat»; **tö** «a, en (lloc, referent a un punt precís); **tü** «a, en, per (temps, referent a un moment precís)»; **ün** «a, en, per (temps, referent a un temps imprecís)»; **ve** «al llarg de»; **vü** «entre (dos)»; **za** «al voltant de».

9. 2. Les preposicions derivades es formen afegint **-ü** a altres paraules (habitualment noms): **binü** «(fet) de (**binön** «ésser»)»; **büdü** «per ordre de» (**büd** «ordre»); **demü** «en relació amb» (**dem** «consideració»); **domü** «a casa de» (**dom** «casa»); **domü ob** «a casa meva»; **nemü reg** «en nom del rei» (**nem** «nom»); **ünü** «en el transcurs de» (**ün** a, en (temps))».

9. 3. Les preposicions van davant del nom que regeixen, i sempre regeixen el nominatiu.

10. KONYUNS ♦ CONJUNCIONS

10. 1. Formes originals: **ab** «però»; **ä** (davant de vocal, **äd**) «i (amb diversos adjectius que modifiquen el mateix nom)»; **äsi** «així com també»; **bi** «perquè»; **das** «que»; **dat** «perquè»; **do** «encara que»; **du** «mentre»; **e** (davant de vocal, **ed**) «i»; **ibä** «com que, perquè»; **if** «si»; **ka** «que»; **klu** «per tant»; **ni (... ni)** «ni (... ni)»; **plas** «en lloc de»; **sosus** «tan bon punt»; **too** «tanmateix, així i tot»; **toä** «a pesar de»; **u** (davant de vocal, **ud**) «o» (**u(d) ... u(d)** «o ...o»); **ü** (davant de vocal, **üd**) «o (sive llatí)»; **üf** «en cas de»; **va** «si (pregunta indirecta)»; **ven** «quan»; **zu** «a més a més».

10. 2. Les conjuncions derivades es formen afegint **-ä** a altres paraules: **bisä** «sempre que» (**bis** «només si»); **büä** «abans de» (**bü** «abans»); **güä** «per contra» (**gü** «el contrari de»); **kodä** «per la qual cosa» (**kod** «causa»); **medä** «degut al fet que» (**mod** «mitjà»); **pasä** «només quan» (**pas** «només»); **toä** «malgrat que» (**to** «malgrat»).

11. LINTELEKS ♦ INTERJECCIONS

11. 1. Formes originals:

adyö! «adéu!»; **ag!** «ai!» (sorpresa, lament); **ekö!** «guaita!, heus aquí!»; **fi!** «uf!»; **ha!** «ah!»; **he!** «eh!»; **nö!** «no!»; **ö!** «oh!»; **si!** «sí!»; **sö!** «xxt!, pst!»; **vi!** «ai!» (queixa); **yö!** «hurra!»;

11. 2. Les interjeccions derivades es formen afegint **-ö** als substantius. **danö!** «gràcies!»; **fümö!** «és clar!»; **liedö!** «llàstima!»; **prüdö!** «compte!»; **seilö!** «calla!»; **spidö!** «cuita!, afanya't!»; **stopö!** «alto!»; **yufö!** «ajuda!»; **zedö!** «deixa-ho estar!».

11. 3. Frase de mostra:

Oksev ai ebinon stab gudikün tugas valik.

«L'autoconeixement sempre ha estat la millor base de totes les virtuds.»

Traducció i adaptació d'Antoni Martí, 2022.